

Begravningar hos olika folk

Återutgivning av text från 1882

En publikation från
e-boksbiblioteket.se

Begravningssätt hos olika folk.
Återutgivning av text från 1882

Redaktör Mikael Jägerbrand

ISBN 978-91-7757-736-2

Copyright © 2022 Mikael Jägerbrand / Virvelvind Förlag, Lysekil.

Den här e-boken ges ut av E-boksbiblioteket Förlag (imprint)

Mer info: www.e-boksbiblioteket.se

Förord

I den här e-boken får du läsa om en rad märkliga begravningsätt runt om i världen.

Författaren har letat upp exempel från ett dussintal olika platser i flera världsdelar och många mycket avlägsna platser.

När den här texten skrevs var det i praktiken omöjligt för de flesta svenskar att resa till de platser som skildras.

Du får bland annat läsa om kannibaler och folk där de dödas skelett skickades runt bland släktingar.

Den här texten publicerades ursprungligen i januari år 1882 i tidskriften "Illustrerad Familj-Journalen" med rubriken "Begravningsätt bland de olika folkslagen på jorden".

Texten publicerades anonymt.

Eftersom den här texten skrevs på 1800-talet så innehåller den mått, ord och personer som inte är så bekanta i dag. Därför har vi kompletterat originaltexten med en kortfattad ordlista.

Begravningsätt bland de olika folkslagen

Den här texten publicerades ursprungligen i januari år 1882 i tidskriften "Illustrerad Familj-Journalen" med rubriken "Begravningsätt bland de olika folkslagen på jorden". Texten publicerades anonymt.

Öfverallt på jorden, äfven hos de lägst stående folkslagen, skall man finna att de efterlevande taga en viss hänsyn till liken af deras aflidna fränder och vänner. Det är den mensklige intelligensen, som, huru besynnerligt den än ofta framträder, bildar en stark kontrast till den ligkiltighet, hvarmed äfven de mest begåfvade djuren lemna deras döda släkt. Om detta förhållande bör uppfattas som ett bevis för riktigheten af den åsigten, att tron på ett lif efter detta är ett karaktärsdrag, som skiljer menniskan från djuren (quatrefages), vilja vi icke inlåta oss på att diskutera, utan söka vi blott att i det följande gifva en sammanhängande kulturhistorisk skildring af de olika sätt, hvarpå man i olika länder har behandlat och i vår tid behandlar de aflidnas kroppar.

Med afseende på bestämmelsen af likens olika behandlingssätt, kan det i allmänhet blott antagas, att rent hygieniska förhållanden

blott mycket sällan ha något inflytande, såsom vid den nu moderna likbränningen och vid de öfriga i våra dagar föreslagna nationela begrafningsmetoderna, såsom likens nedläggning i kalk, kolpulver, torfjord o. d. Som oftast äro de religiösa åsigterna, hvilka stundom äro af en mycket primitiv form, till en del modifierade af rent lokala förhållanden, som dervid bli den ledande principen vid valet af metoden. Häri ligger orsaken till den stora mångfald af begrafningssätt, som har funnit ett starkt, men träffande uttryck i Sir John Lubbocks ord: "att det knappt kan tänkas något sätt, hvarpå man kunnat skilja sig af med liken, som icke blifvit användt på ett eller annat ställe på jorden."

Denna mångfald gör en ordning af ifrågavarande ämne mycket svår, liksom det af samma orsak heller icke kan vara fråga om någon absolut fullkomlighet. Vi vilja därför inskränka oss till att framhäfva hufvuddragen, i det vi börja med de enklaste formerna och så vidt möjligt gradvis fortsätta genom de mer eller mindre vilkorliga, för att ändligen sluta med den rationela likbränningen.

Äldre resande ha förstått, att boschmännen, som säkert tillhöra de allra lägsta menniskoracerna, öfverge sina döda, utan att företaga någon slags begrafning af dessa. Det är emellertid grund för det antagande, att de, liksom professor Nordenskiöld berättar om tschukt-schernan, förlägga liken på ett afsides beläget ställe, och att detta sistnämnda måste uppfattas som en likbegängelse, vid hvilken man ändock tager hänsyn till ett lif efter döden, framgår tydligt nog af den omständigheten, att man låter vapen medfölja den döde. Man har antagit, att liken lades ut på detta sätt för att rofdjuren skulle förtära dem, men oaktadt detta vanligtvis sker, så vågar man dock knappt fasthålla den tron, att så är afsigten. Vi se detta vid jämförelsen mel-

lan andra eskimåstammar, som blott nedgräfvat liken under sjelfva jordytan och som göra detta i den tron, att den döde i andra verlden lider af ett hvart tryck på liket. Det kan naturligtvis icke undgås, att en sådan ytlig begrafning förstöres af hundar och vilda djur, och man ser därför ofta människoknotor i de stora jordhögarne, som kastas upp utanför eskimåhyddorna, utan att detta inverkar det ringaste på de efterlevande. Några nordsibiriska stammar betrakta till och med grafvens förstörelse af rofdjur såsom varande ett lyckligt tecken, medan densammas förstörelse af människohänder anses för olycka.

Andra folkslag försöka att undgå dylikt, genom att öfvertäcka liket, som antingen lägges omedelbart på marken eller i en några tum djup graf, med blad eller grenar, som stundom flätas tillsammans till en liten, låg hydda och stundom öfvertäckes med jord. Detta begrafningssätt användes i synnerhet på de Australien tillhörande öarne. Genom dessa metoder åsyftas det således att skydda liket mot rofdjur, utan att behöfva nedgräfvat detta i jorden. Det samma uppnår man genom att, såsom på Nya Holland, anbringa liket i klippremnor eller ihåliga träd, och genom att, såsom en del nordamerikanska indianstammar, bygga ett slags bro mellan trädets grenar och derpå anbringa liket.

Det bruket, att låta den dödes kläder och smycken, vapen och öfriga verktyg följa med i grafven, är mycket vanligt och måste uppfattas som ett säkert bevis för tron på ett lif efter döden, om detta än någon gång blott har sin grund i de efterlevandes obestämda fruktan för den dödes qvarlåtenskap. Det är en vacker tanke som ligger till grund för detta skick. De ofta förekommande människooffren och hinduqvinnornas frivilliga död på deras aflidne mäns likbål vittnar om en utvecklad religiös känsla, likaså väl som det rörande skicket

hos eskimåerna, att lägga ett hundhufvud på barngrafven, för att hunden, som finner väg öfver allt, skall kunna leda det oerfarna barnet genom dödens obekanta riken. Vi kunna icke uppehålla oss vid de talrika och intressanta drag, som denna afdelning af kulturhistorien visar oss, och öfvergå därför till att visa, huru detta skick modifierar den egentliga begravningen. Medan man vanligtvis inskränker sig till att låta den rörliga egendomen medfölja den döde, finna vi också exempel på, att det hus, i hvilket han bodde, helgas åt honom, i det man begrafver honom der inne och derefter tillsluter och för alltid lemna detsamma. Så sker det t. ex. ofta på Nya Zeeland, på öarne i Torres sund samt hos några eskimåstammar och några afrikanska negerstammar. Hos dessa sistnämnda är det dock blott de rikare, som lemna deras hus, medan de mindre bemedlade fortfara att bebo detsamma, liksom detta också är vanligt hos indianerna vid Amazonflooden och på några ställen i Brasilien. Samma princip tycks äfven bli använd hos urinnevånarne på Borneo och andra malajiska folkracer, som lägga deras döda höfdings lik på hans stridsvagn med hans mest omtyckta vapen vid sidan och derpå öfverlemna det hela åt hafvet.

De ofvan citerade orden af Sir John Lubbock få naturligtvis icke tagas absolut efter bokstafven. Sålunda öfvas icke, så vidt känt är, på något ställe det skick, att de efterlevande förtära deras döda, i det till och med de största menniskoätarne inskränka sig till att förtära deras dräpta fiender och de till gudarne offrade landsmännen, samt stundom — såsom på Sumatra — vissa förbrytare. Det gifves tyvärr äfven methoder, som icke äro stort bättre, i det nemligen några indianstammar — enligt flerfaldiga och pålitliga resandes utsago — "dricka" de döda, hvilket tillgår på det sätt, att de först begravva liken och efter en kort tids förlopp åter upptaga de halfruttna kvar-

lefvorna, hvaraf det på olika sätt beredes en dryck, som förtäres af den aflidnes tillstädesvarande släktingar och vänner.

En sådan temporär begrafning, som den sist beskrifna, är äfven känd under andra former. På Flindersöarne uppgrävas de döda efter fem dagars förlopp, inpackas i barkstycken och föras derefter af släktingarne omkring. På de nikobariska öarne bevaras skelettet i hus, der man ställer mat och dryck för detsamma och ger det ceruten i munnen. På andra ställen skeletteras liket utan att nedgrävas, och i Patagonien föres skelettet omkring, fastbundet vid den aflidnes favorithäst, tills det ändtligen finner hvila i en familjegraf. Något liknande sker äfven hos maorierna på Nya Zeeland. I Australien, hvar rest det i det hela taget erbjudes de flesta olikheter med afseende på begravningsmethoderna, för modern ofta sitt barns lik med sig i ett bylte, det hon bär på ryggen, stundom i årtal, innan hon begrafver det.

Till dessa förfaringssätt, vid hvilka man afser att under en längre tid hålla lemningarne af den aflidne för ögat, sluter sig balsameringen, som gör det möjligt att under en längre tid bevara liket i ett åtminstone till en del igenkänneligt tillstånd. I vår tid användes icke balsameringen allmänt på något ställe, utan blott som fakulativ method och så godt som uteslutande vid furstliga eller andra framstående personers likbegängelser. De härvid använda methoderna voro och äro ännu mycket olika och ofta mycket komplicerade; vi vilja derfor icke dröja vid dessa, utan blott framhålla, att det icke allenast var egyptierna, som i äldre tider balsamerade deras döda, utan äfven Amerikas gamla kulturfolk, aztekerna i Mexiko, inkaerna i Peru samt guancherna — de kanariska öarnes urinvånare, som utdögo omkring år 1500.

Hvad beträffar begrafningen under vanliga förhållanden så kan det i allmänhet antagas att när liket nedgräfvdes i jorden, är det mycket sällan, att man dervid på något ställe går så djupt ned, som i de civiliserade länderna, i det man, som ofta är berättadt, ofta blott gräfver en mycket låg fördjupning. Mycket allmänt är att jorda i sittande ställning, såsom t. ex. de flesta indianstammar i norra och södra Amerika, och heller inte då göra grafven djupare än just nödvändigt är för att dölja innehållet.

Bisättningen, som ju icke är annat än en modifikation af den allmänna begrafningen, utföres på många olika sätt. Den enklaste formen är kinesernas, som ställa kistan, rymmande den döde, ofvanpå jorden och öfverbygga denna med ett litet kapell — således egentligen detsamma som den pompösa bisättningen, som i forna dagar var så allmän. Ännu bör nämnas begrafningar i uthuggna klippgrafvar, som i många hundra år bibehållit sig i österlandet, och som kan betraktas som ett mellanting af begrafning och bisättning. De stora grafhögar från bronsåldern, som äro så vanliga i vårt land, uppfattas nu såsom modifikationer af de ofvan omtalade begrafningarne inom hus, i det man antagit, att de tillslutna grafkamrarne, som ha en påfallande likhet med eskimåernes hyddor, i verkligheten äro åtminstone kopier af den tidens byggnader och kanske de egentliga husen.

Innan vi öfvergå till likbränningen vilja vi ännu blott omtala persernes sätt att behandla liken. Dessa satte nemligen sina aflidna familjmedlemmar upp på ett för detta ändamål upprest flatt torn, hvarest liken förtärdes af korpar och andra döda kroppar förtärande djur, som hade deras fasta uppehåll i närheten. Detta framgångssätt vittnar om deras religiösa åsichter om själens odödlighet och om alla människors likhet i döden. Likbränningen är ett uttryck för liknan-

de tankar, och det är därför sällan att ett folkslag, som saknar tron på ett lif efter döden bränna deras döde. Det folk som är mer bekant för likbränningen är antagligen hinduerne, och deras religion hör ju också till de mest utvecklade; men att det härvidlag icke är fråga om hygieniske bevekelsegrunder, är tydligt nog, i det likbränningen försiggår på de mest befärdade ställen, på öppna bål och under en förfärlig stank.

Andra folkslag som bränna de döda äro siameserne och tebetanerne samt, som bekant, de gamle grekerne och romarne. Ännu långt tillbaka i medeltiden brände man de döde i Estland, men i öfrigt tillhör likbränningen i Europa uteslutande framtiden. I Australiens östliga trakter finna vi det märkvärdiga förhållandet ega rum, att man bränner de äldre, men begrafver de yngre — ett framgångssätt, som icke så lätt låter sig förklara.

Den moderna likbränningen har under den senare tiden varit föremål för så mycket omtal, att vi härvid kunna förbigå de många olika använda och föreslagna metoder, men vi vilja hoppas att de många energiska ansträngningar, som göras för så väl sundheten i samhället, som för att bevara flerfaldiga personer för den värsta död af alla — skendöden — medan likbränningens införande icke måste vara fruktlösa.

Det torde kanske för mången vara svårt att sätta sig in i detta sätt att skiljas från kära anförvandter; synnerligast som man vill så gerna tro, att vännen der borta på kyrkogården genom sina blommor på kullen talar ett tröstande ord till vännen ofvan denna; men hvad gör det oss efterlevande, om vi ha en handfull blommor, dem vi sjelf plantat eller en urna med lifvets aska i efter de kära vi en gång lemnat åt förgängelsen? Intet — blott tron på att åter möta dem vi älskat

talar här till hjertat!

Viktiga ord och personer

Cerutt.

En typ av enkel, och lite mindre, cigarr. Cigarrerna började tillverkas i Burma och Indien och heter där cheroot. Cerutterna blev snabbt populära i brittiska imperiet eftersom de är enklare att tillverka och därför billigare än normala cigarrer.

Flindersöarna.

En ögrupp som ligger utanför nordöstra spetsen i Queensland i Australien. Öarna ligger i Stora Barriärrevet.

Lubbock, Sir John.

[1834–1913] Engelsk baron, bankir, naturforskare, arkeolog och politiker. Var en framstående forskare om djurens beteende. Skapade det arkeologiska ämnet paleolitisk arkeologi när han konstaterade att stenåldern bestod av en äldre och en yngre del. Lubbock valdes 1901 in som ledamot i svenska Kungliga Vetenskapsakademien. Är mest känd för sina verk "Pre-historic times" (1865) och "The origins of civilisation and the primitive condition of man" (1870).

Nikobariska öarna.

En ögrupp som ligger i Bengaliska viken mellan Indien och Burma/Thailand. Den långsmala ögruppen består av 22 olika öar med en yta som är ungefär 1,5 x Ölands. Öarna är en del av Indien

Nordenskiöld, Adolf Erik.

[1832–1901] Finlandssvensk geolog, upptäcktsresande och politiker. Gjorde ett flertal forskningsresor till bland annat Grönland och Spetsbergen. Är mest känd för Vegaexpeditionen 1878–1880 då han upptäckte Nordostpassagen.

Nya Holland.

Äldre namn som användes om det australiska fastlandet.

de Quatrefages de Bréau, Armand.

[1810–1892] Fransk zoolog. Tjänstgjorde som professor i antropologi vid naturhistoriska museet i Paris. Lade fram teorin att dagens pygméstammar är rester från en ursprunglig urform av människosläktet.

Siameser.

Äldre namn på den thailändska folkgruppen som talar thai. Det officiella namnet på Thailand var under 100-tals år Siam. Landet bytte namn först efter en kupp 1932.

Tschuktscher.

Ett urfolk i nordöstliga hörnet av Sibirien. Folkgruppen talar språket tjuktjiska och de flesta bor i regionen Tjuktjen. Folkgruppen består av ca 15 000 personer och lever av renskötsel och fiske.

Tum.

Längdmått. En tum motsvarade 29,7 mm när den här texten skrevs.